

Zsidó Ferenc

ANTI

Desági Anti, inkább sápadt, vézna, mint délceg huszonéves pénzügyi ellenőröcske, a megyeszékhelyen lakott, egy tízelemtes tömbház hatodik emeletén. A szüleivel. Ezt röstellte némiképp, és olykor kellemetlenségekkel is járt, összességében mégis kényelmes volt. Anyu főzött, mosott rá, ő bepótolt a rezsibe, mint ki tudja, mit kíván a tisztesség. Munka után lazaság, haverok, buli. Persze, székely módra. Olyan környezetben forgott, ahol divat volt a cöccögtető barátocskámozás és urambátyámozás, ahol illetett egy zsebben hordani a bicskát a mobillal, s ahol azt, aki legalább napi egyszer fel nem emlegette „az asszony nem ember, a medve nem játék” alapszabályt, nem vették emberszámba. Ebben a társaságban illetett naponta szalonát s vöröshagymát enni (vagy legalábbis azt állítani, hogy), lovagolni járni, borgőzös fejjel bús népdalokat üvölni bele az éjszakába, s szakállas székely viceket mondani. Ennyivel azonban be is érték. Így még barátai is meglepődtek, amikor kijelentette, hogy ő bizony kiköltözik a nagyapja tanyasi birtokára. Ha neked az kell, barátocskám, hát eredj, vonták meg aztán a vállukat, ekképp jelezvén, hogy részükről a dolog el van intézve. Hogy miért jutott erre az elhatározásra, a szüleinek sem árulta el; számítógépét, az efféle feleslegesnek gondolt holmiját elkótyavetyélte, s a távolsági busszal nekiindult a tanyavilágnak.

*

Az életszer takaros volt, bár a tornácvég kissé megfűtötte, a padlózat szúrágta, a csűrre pedig ráfért volna egy újrafödés. Mentségre szóljon: több mint öt éve állt kihasználatlanul, amióta nagyapja eltávozott ez árnyékvilágból. Apja, idősb Desági Antal nem tudott mit kezdeni az örökséggel, ő már vérbeli urbánussá vált – vagyis így képzelte magáról –, de elméletben múltjára is büszke volt, azt a tételt, hogy székelyből igazi urbánus nincs is, hevesen tagadva. Csak azért nem adták el a bennvalót, mert nem volt ára. Majd, fiam, mondogatta, ha jönnek a külföldi ingatlanspekulánsok.

Anti gyermekkorában csupán néhányszor fordult meg itt. Nagyapja özvegyiségben is megőrzött kedélye, a fene essen át a küszöbön-féle szavajárása tetszett neki, ezzel együtt azonban túl távoli és idegen volt minden számára.

Most, hogy megérkezett ide, először csak forgott, mint a fíng a feredőben, nem találta helyét, a tűzgyújtással meggyűlt a baja, a szoba állott, dohos szaga zavarta. Sebaj, gondolta, kicsiségre nem adunk. Megpróbált berendezkedni, pucolt, sepert, ide-oda tologatta az öreg bútorokat, amelyek egyáltalán nem vették jó néven eme bánásmódot. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy nem jött üres kézzel, csak úgy bele a vak világba, lesz, ami lesz alapon, hanem feltankolt finom városi étkekből és néhány kényelmi- meg piperecikket sem átallott magával hozni. Ettől még lehetek jó székely, nyugtatgatta magát, bízva abban, hogy e kis titkát az itteniek nem fedik fel.

Az első éjszaka alig akart eltelni: bár a jó hegyi levegő állítólag kitűnő álmot garantál, neki alig sikerült lehunyni a szemét, minden neszre felriadt, medvétől tartott, a villanyt nem merte eloltani. Bagoly huhogott, denevér koppant az ablakon, pele motoszkált a padláson, ezt leszámítva mély, konok csönd volt, melyet legszívesebben szétszikkított volna. Fáradtan, lelombozódva kelt fel, de nem volt az a típus, aki könnyen feladja, a szikrázó napsütés és éhomra bekapott fél deci pálinka – ami itt, mondhatni kötelező – kissé helyre rázta a kedvét. Nem volt nagy pálinkaivó, de ide magával hozott egy litert, mert tudta, úgy dukál (nagyapja készletét a temetés után pénzzé tették, a kamrát kiüritették, hogy ne váljék egértanyává). Reggelre szalonnát falt, túróval és vöröshagymával, igaz, óvatosságból leöblítette némi bifiduszos light joghurttal (ettől némi lelkifurdalása támadt). Aztán bicskát dugott a zsebébe, istrángot kanyarított a vállára, s neki az erdőnek, fát hozni. Hatalmas, hallgatag erdők vették körül a települést, ami amolyan se nem tanya, se nem falu-jellegű volt, a bennvalók távol épültek egymástól. A központ – mert hát a tanyasi világnak is van közepe, ahol tíz-tizenöt ház is áll egymás szomszédságában, templommal, bolttal, óvodával, elemi iskolával – messze volt, bő félórányi járásra. Szűk völgyek szabdalták a dimbes-dombos tájat, szeszélyes csermelyek csordogáltak, mellettük házak, nagy telkekkel, kaszálókkal.

Anti nagyapja favágó volt, az erdőt jól ismerte, sajnos, eme tudományából az unokájának nem sokat adhatott át. Amint az erdőkitermelő

úton az erdő mélyébe hatolt, a falusivá vedlett fiatalember arra gondolt, talán nem kellett volna azzal dicsekedni otthon, úgy ismeri az erdőt, mint a tenyerét, s hogy olyan nap is volt, kézi erővel két köbméter termeltek ki a nagypapjával. Az igazság az volt, hogy még kisbalta se nagyon járt a kezében, nemhogy a hosszú nyelvű fejsze. Efféle szerszámot most se hozott magával, csupán egy köteg rózsát akart gyűjteni. És ez sikerült is neki, hazafelé sem tévedt el, ami jót tett megtépázott önbizalmának. Csupán – de ezt csak másnap vette észre – a bicskáját vesztette el a vadonban. Biztos kicsúszott a zsebemből hajladozás közben, a nadrág korcába kellett volna tenni, bosszankodott.

Elszántan állt neki a tornác reparálásának. A közeli patakmederből néhány lapos követ hozott, azzal pockolta fel a tornácját, aztán a berozsdásodott zárral is elszöszmötölt. Az ebédet elintézte egy újabb féldecivel, ettől kimondottan rózsás kedve kerekedett.

Első sikerein felbuzdulva másnap nekiállt pajtát tatarozni: rozszant állapotban volt ugyanvalóst, a falon lévő repedéseken (melyeket inkább nyílásoknak nevezhetnénk) vidáman ömlött be a napfény, érdekes árnyék-rajzolatokat produkálva. A vályogoláshoz, tapasztáshoz Anti nem értett, a szín alatt talált bőven léceket s mindenféle szegyes deszkát, azokat állt neki felszegezni. Közben énekelt is: „Nem kell nekünk a más folyója,/ Nem kell nekünk a mások bércé...”

A szerszámok rosszul álltak a kezében, ha a nagypapja látta volna, biztosan mondogatta volna, ne fojtsd meg, fiam, azt a kalapácsot!; miért szorítod úgy a nyakát? Mért, s füttyörészett, aztán pászított, s káromkodott: bizony, a leszabott lécek-deszkák nem találtak túl pontosan a kiszemelt helyükre. Itt is, ott is maradt egy kis hézag, egy-egy lyuk. Üsse kő, jó lesz az úgy, lényeg az, hogy a szél ne tudjon úgy ki-be kasmatolni, gondolta. A szegek is gyakran megkuttyálták magukat: a lágy fenyőfa deszkán még könnyedén átsiklottak, de a csonttá száradt bükkfa gerendákban rendszerint megtérdeltek. Anti szívta a fogát, hogy ej, ha egy székely gazda látná, mit művelek itt, no, de szerencsére nem látja; a szegeket meg kellett volna zsírozni, de nem volt ott a nagypapja, hogy eszébe jutassa... Szűk fél nap alatt körbelécezte a pajtát, aztán az udorba is felment, bár ez nem kis erőfeszítésébe tellett, a létra ugyanis nem volt a helyén (a fene tudja, hova lett). Ott csak valamicske széna volt, látszik, gondolta magában, hogy utolsó nyáron nagypapám már nem úgy bírta magát..., máskor kakasüllőig állt a kóst,

maradt bőven a következő nyárra is. Átnézte a cserepeket, a törötték helyett újakat duggatott, a szarvazatot is átvizsgálta: az viszonylag jó állapotúnak tűnt, bár itt-ott, ahol a víz befolyt, rothadás jelei mutatkoztak.

Úgy érezte, kezd egészen belejönni a dologba, másnap a kútkáva rendbetételének is nekifogott. Valamikor egy jól működő kerekes-láncos rendszer volt itt, de az idő megette (hiába, aminek nincs gazdája... – sóhajtott Anti lány melankóliával), még a láncnak és a vödörnek is lába kelt (pedig a székely ember nem lop!), így amikor az ifiúr megérkezett az ősbé, kénytelen volt improvizálni: egy műanyag vödröt erősített egy hosszú karó végére, azzal merte a vizet. De, persze, tudta, ha nem akarja, hogy megszólják a háta mögött, ez nem mehet így, míg a világ. Nekiállt hát, hogy készítsen egy új kávat: fűrészelt, fűrt, faragott (a kerék s hozzá a tengely megvolt még, bár kissé rozoga állapotban, azokat is kijavította). A végeredmény hagyott némi kívánnivalót maga után, Anti mégis elégedett volt magával. A láncot kötéllel helyettesítette (inkább egy vastagabbacska spárga volt az), s közben dicsérte a jobbik esztét, amiért volt gondja, s ilyesmit is beszerezett idejövetele előtt. A vízhúzás aztán mégsem úgy sikerült, mint remélte: hiába eresztette le a vödröt, az az istennek se akart megmerülni (elfelejtett némi súlyt kötni a fülére), megmérgeződve rángatni kezdte a kötelet, mígnem a vödör széle megakadt egy kiálló kőben, a kötél pedig az erőteljes rándítástól elszakadt. Az anyja iskoláját!, káromkodta el magát Anti, s aztán tanácstalanul tekintett be a kútba: a vödör szentelenül himbálózott a víz tetején.

*

Miután a legégetőbb javításokkal elkészült, forgatgatni kezdte a fejében, hogy mi lenne, ha lovat vásárolna. Vagyis egy csikót, hogy legyen saját nevelése: keze után szoktatná, aztán, ha elég nagyra nőtt, esetleg megtanulna lovagolni rajta. De legfőképpen: ha lova volna, az erdőkitermelésnek is nekifoghatna. Mert egy kicsi pénzt is kellene csinálni! Nem sokat, csak amennyi a legszükségesebbekre kell. S itt egyébből, mint fából nemigen lehetett. Hacsak gombászni, málnászni nem kezd, mint az asszonynépség... Éppenséggel azt is megtehetette volna, hogy semmit se dolgozzék, mert hát voltak tartalékai, de székely

ember nem ülhet csak úgy, karba tett kézzel!, gondolta. Egyetlen bökkenő volt csupán: a ló...

Néhány évvel korábban egy cuccos, turistacsalogató lovardában véletlenül alkalma volt végignézni, amint egy nyughatatlan vérű mén patkolás közben úgy megrúgta a hátsó lábát tartó segédet, hogy annak négy oldalbordája törött be.

Valamivel később barátja és társa a székelységben, Imre járt pórul lovaglásügyileg: hogy azt mondja, egy jó székelynek lovagolni kell, török-szakad, vett hát pár órát egy közeli lovardában, úgy tűnt, kezd ráérezni az ízére, lovaglós képeket posztolt a közösségi oldalán (Antit is biztatta, hogy jöjjön, s ő már-már hajlott is a jó szóra), aztán ahogy a karámot elhagyva az első tereplovaglásra ment, a ló megcsúszott egy vízmosásban, megijedt, megugrotta magát, s ő lerepült a nyeregéből. Gerincepedés, hat hétnyi gerinctámasz-viselés. Lovas fotók törölve, a pillanat, amikor eme izgága négy lábúakkal való ismerkedésre adta a fejét, megátkozva.

E két élmény elég volt Antinak ahhoz, hogy finoman fogalmazva fenntartásokkal közeledjen a lovakhoz. Most azonban mégsem volt nyugta. Ki kell próbálnia magát, elvégre azért jött ide! Úgy döntött, elmegy Bíró János bához, jó barátja volt a nagyapjának, jó kedélyű, barátságos emberként emlékezett rá, igaz, legalább négy-öt éve nem látta.

- Kellene nekem egy jó kiállítású csikó, bátyám - kezdett bele, miután túlestek a szokásos bevezetőn, vagyis elmondta, hogy hazaköltözött a nagyapja birtokára, s válaszul bezsebelte az öreg értetlenkedő hümmögését.

- Mifene, fiam?

- Csikó, ha mondom! Hogy neveljem föl!

- A pelenkába' hagytad a szépeszödöt, fiam? Há' minek neköd ló? Nem való az ilyennek, mint te vagy! Ne beszélj sületlenségökököt!

Antinak megcsikordult a foga:

- De mégis, no...

- Elhallgass, mer' mindjárt megkóstoltatom veled a villa nyelit, s osztán mehetsz Isten hírével! Azt mondtam, az ilyennek, mint te, nem való a ló. Annak embör kell! Te inkább eriggy ki az észtenára is, szegődj meg vajégy növendék kost, hogy lögyön mit levágni télire, s sajtot is végy, tégy el túrót a dézsába.

Anti lekonyult, összehúzta magát, amilyen kicsire csak tudta, aztán csak annyit rebegett:

- Jól beszél, bátyám!

- Persze, hogy jól beszélök! Szödj gombát, s szárítsd meg, nemsokára kezd érni a gyümölcs, lekvárt kéne főzni, vackort aszalni... Mondod, hogy itt akarsz lakni: az nem csak annyiból áll, fiam, hogy kiülök a tornác karfájára, s veröm a mejemöt, hogy ez osztán a fájin élet! Fát kezd-tél-é gyűtteni télire?! Megfacc neköm, mint az árvagyermök! Olyan telünk is vót, hogy karácsonytól márciusig nem lehetött lemönni a faluba! Égyáltalán itt akarsz-é maradni a télire?

- Hát...

Anti elképedt. Apja ugyan mesélt már hasonló telekről, de ő azt hitte, csak henceg, lódít, mint oly sokszor tette, különben is az apja már annyira eltávolodott ettől a világtól, s annyira nem akarózott neki visszarendezkedni belé (még gondolatban sem), hogy mondandója már emiatt sem tűnt hitelesnek.

Amikor az öreg látta, Anti letört, mint a bili füle, biztatóan megveregette a vállát:

- No, hadd el, no! Égy kicsit csakugyan nyápic vagy, de nem te tehetsz róla, hanem az a lókötő apád, aki csak vajégyször hozott ki ide gyermekkorodba. Azért, ha ügyeközöl, még embör lehet belőled. Csak járd el mindönben úgy, ahogy mondtam. Csapdákot is kéne megvetni, vadnyúlnak. De ahhoz se értesz, ugyé? No, gyere, megmutatom.

S meg is mutatta, Anti azonban kétbalkezesnek bizonyult; az öreg dohogott, de háromszor is elmutogatott mindent. A lecke lejártával Anti összezavarodva, leforrázva köszönt el, s kilépett a kapun, de nemsokára visszafordult:

- Majdnem elfelejtettem: kellene egy hosszú létra nekem...

- Létra? Minek?

- Le kéne menjek a kútba...

- A kútba? Ejszen olyan szerelmös vagy?

Anti értetlenül nézett az öregre, megrázta a fejét, majd folytatta:

- Beleesett a vödör a vízbe...

- Belé... S hát az hogy, te?

- Hát...

- Ühüm, értöm...

- Gondoltam, ki kellene vegyem valahogy...

- Ki...
- A létrán esetleg le lehetne... - nyögte Anti, az öreg arckifejezését látva egyre jobban elbizonytalanodva.
- A vidörért? Nem kell ahhoz létra, fiam! De ha akarsz, a hosszú kankós rudat elviheted, hogy bé tudj nyúlni érte, ott van fölakasztva a csúrkapun.
- Anti csak bólogatott, hogy persze, s érezte, hogy el tudna sülyedni a szégyentől ebben a drága jó székely földben.

*Czetz János emléksarok
az argentinai katonai akadémia múzeumában*